

"על הפרק"

מפגש מחודש עם התנ"ך

שמואל א' פרקים י"א-י"ב

שאלו מגשים את תקוותיהם של העם ונוחל נצחון מזהיר במלחמה על בני עמון. שמואל ממליך אותו בפעם השלישית ונושא נאום פרידה באזני העם.

"וַיִּקְרָאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק י"א

1 בפרק ח נימק העם את רצונו במלך "וַיִּצְא לְפָנֵינוּ וַנִּלְחֶם אֶת-מִלְחַמְתָּנוּ" (כ), ובפרקים ט-י מומלך שאלו. מה יכולות להיות הסיבות שזקני יבש אינם פונים לשאלו שיושיע אותם מיד העמונים?

2 השוו את צורת הקריאה של שאלו לעם בפס' ז, למעשיו של האיש הלוי לאחר ההתעללות בפילגשו בסוף ספר שופטים (יט, כט-ל). כיצד מעיד הדמיון על ההבדל הצבאי, השלטוני והחברתי בין שתי התקופות?

3 בפסוקים יד-טו מומלך שאלו בפעם השלישית (הפעמיים הראשונות מופיעות בפרק יא; יז-כז). מה ניתן ללמוד מכך על מוסד המלוכה? השוו בין ההמלכות השונות ובדקו מה עומד במרכז של כל אחת מהן.

4 בפרק י ובפרק יב נשמע קולם של מתנגדי שאלו. השוו בין דברי המתנגדים ותגובת שאלו בפסוקים יב-יג בפרקנו למתרחש בפרק י, כז.

פרק י"ב

5 שמואל מזכיר בנאומו (ט-יב) את תקופת השופטים. אלו שופטים הוא בוחר להזכיר ובאיזה סדר? נסו לשער מדוע הוא בוחר בשופטים אלו ומדוע משנה שמואל את סדרם.

6 א. בתוך נאום הפרידה שלו, נותן שמואל אות לעם, שמגיב בפחד גדול. השוו את המתרחש בפרקנו לדברים יא, יג-יד, מהי משמעות האות דווקא בהמלכת שאלו?

ב. השוו את נאום הפרידה של שמואל לנאומו של משה במדבר טז ובמיוחד בפסוק טו. מדוע מדגישים שניהם שלא לקחו דבר מן העם?

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

”מִפְּנֵי שְׂוֹם שְׂכָל” < עיון

7 “גם אֲנִי חָלִילָה לִי מִחֶטָּא לֵה’ מִחֲדָל לְהִתְפַּלֵּל בְּעַדְכֶם” (יב,כג) מה מלמדים דבריו של שמואל על תפקידו של הנביא ומערכת היחסים בינו לבין הקב”ה? ראו גם בראשית כ,א-ז; יז-יח.

8 עיינו בפירוש האברבנאל לאיזומו של נחש על בני יבש גלעד, אלו מוטיבים מדגיש האברבנאל בפירושו וכיצד הם מחזקים את ההשוואה לסיום ספר שופטים בה עסקנו בשאלה 2?

”ויעל נחש העמון ויחן...” סיפר הכתוב שעלה נחש מלך בני עמון, ששמו היה מורה על רוע מעשיו, שהיה נחש בריח, כמו פתן חרש יאטם אזנו. ”ויחן על יבש גלעד” ועם היות ששאלו ממנו שיכרות להם ברית ויעבדוהו, הנה לא רצה כי אם בתנאי שינקר לכולם עין ימינם, כי עם היות שאין בזה אליו תועלת, הנה היה לאכזריותו, וגם להורות גדלותו, שזהב וכסף לא יחשוב, וגם לפי שיהיה זה חרפה לכל ישראל שנקרו עיני יבש גלעד ולא יוכלו כל ישראל להושיעם. ובמדרש שמואל (פרשה יד) אמרו ”אלו הקלעים והקשתות שבישראל שהם מחמד עיניהם של ישראל, ור’ שמעון אמר: אלו סנהדריות של ישראל שהם עיניהם של ישראל, ורבנן אמרין: שהיתה שאלתו הביאו לי ספר תורה שהוא עין ימינכם ואעקור ממנו ”לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה’” (דברים כג,ד).”

ואנשי יבש גלעד הושיבו: ”הרף לנו שבעת ימים” וגו’, רצה לומר אם היה כוונתכם לחרף בזה את כל ישראל, הנה ראוי שתתנו לנו זמן שבעת ימים להודיע את כל שבטי ישראל, ”ואם אין מושיע” אז נצא אליכם ונקבל החרפה, ויודע כי כבר ביקשנו העזר ולא מצאנו, ובלעדי זה לא תהיה חרפה לכל ישראל, כי הם לא ידעו דבר, ונתנו אז להם אותו זמן” (אברבנאל יא,א).

”וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא” < הרחבה

פרשת גשם בזמן קציר חיטים זיעזעה את העם והביאה אותו להכרה בחטאו כלפי ה’: ”התפלל בעד עבדיך אל ה’ אלוהיך ואל נמות כי אספנו על כל חטאתנו רעה לשאול לנו מלך” (יט), כך הם בקשו והתוודו. כאן לפנינו דוגמא מופלאה כיצד פעולת נביא בשם ה’, מביאה את השינוי המיוחל, כדברי ישעיהו: ”כי כאשר ירד הגשם מן השמים ושמה לא ישוב, כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה, ונתן זרע לזורע ולחם לאוכל, כן יהיה דברי אשר יצא מפִי, לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתי” (נה,י-יא). העם נחרד מתופעת הגשם בזמן קציר חיטים, וראה עצמו ראוי לעונש כבד, ”ואל נמות!” (יט). אולי חששו שבבקשת המלך ובמאיסת מנהיגותו של שמואל יש ערעור על ה’ ועל נביאו, והלא כבר היו דברים מעולם, בפרשת קורח שחלק על משה רבינו ונבלע באדמה עם כל עדתו. שמואל מיהר לפייסם בדברי עידוד וחיוק על אף חטאם, ”אל תיראו” (כ). העצה צמודה לפיוסו של שמואל, לבל יסורו מאחורי ה’, אלא יעבדו בכל לבבם. ה’ לא יטוש את עמו ”בעבור שמו הגדול” (כב) ובעבור בחירת ישראל והיותו של עם ישראל עם ה’. בסיום הבטיח שמואל להתפלל בעד העם להמשיך לעמוד לרשותם ולהורות להם את הדרך הטובה וישרה בעבודת ה’. הנביא כמתפלל, זוהי המהות העיקרית של הפעולה הנבואית. הנביא שלא יתפלל בעד עמו יחטא לה’ (כג) כך קבע שמואל בדברי פיוסו לעם. נזכיר כי בפעם הראשונה בתנ”ך בה מופיע הביטוי ”נביא”-”כי נביא הוא והתפלל בעדך” (בראשית כ,ז), נכרך ענין הנבואה בענין התפילה, הווה אומר נבואה ותפילה קשורים הדדי.

(אלהו יידי, שאול בחיר ה’, עמ’ 46-47)

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננערט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ”ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perck.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ”ך. מתן ירושלים